

Harrasta teologiaa

MARJO ANTTORA & ERKKI KOSKENNIEMI

Liisa Lampela kirjoitti *Teologisen Aikakauskirjan* numerossa 2/2010 otsikolla ”Valtataistelu kirkossa 2000-luvulla: Vammalan seurakunnan tapaus”. Vaikka kaikkiin kirjoituksiin ei kannata puuttua, Lampelan artikkeli vaatii muutaman kommentin. Jokaisessa tutkimuksessa avainasemassa ovat sen metodi, lähteet ja tutkimuksen toteuttaminen. Tällä kertaa ongelmia on näistä jokaisella alueella.

Lampela käsittelee aihetta Bourdieun valta-teoriasta käsin. Näkökulmakseen hän on valinnut seurakunnan johdon arviot. Lähteenään hänellä on eläkkeellä ollut kirkkoherra, eläkkeelle siirtynyt kirkkoherra ja samaa virkaa sijaisena ja virkaatekevänä hoitanut henkilö, kirkkovaltuuston puheenjohtaja sekä kirkkoneuvoston varapuheenjohtaja sekä seurakunnan kanslisteja.

Vammalan ja myöhemmän Sastamalan seurakunnan tarkastelu erilaisista valtateorioista käsin on epäilemättä erittäin mielenkiintoinen näkökulma. Tutkimuksen tekijä ei sen sijaan voi olla kovin objektiivinen, jos on itse ollut prosessissa asianosainen toimiessaan kiistan aikana seurakunnan kappalaisen viransijaisena ja asettunut selkeästi seurakunnan johdon kannalle. Viileämminkin asiaa voisi tutkia.

Toinen mielenkiintoinen metodinen yksityiskohta on näkökulman valinta. Ehkä on hyvinkin tavallista, että valtateorian käsittelykulmaksi valitaan yhden osapuolen näkökulma ja lähdeaineisto. Parasta artikkelissa on, että tämä tehdään avoimesti. Tämän ”valtateoreettisen analyysin” tarkoitus on siis kuvata, miltä koko tapahtumasarja näyttää Sastamalan seurakunnassa valtaa pitäneiden näkökulmasta. Sellaisena se on siis avoimesti puolueellisen tutkijan avoimesti puolueellinen selvitys tapahtuneesta. Millaista valta-analyysia mahtaisi syntyä, jos vasemmistoliittolainen tutkija tutkisi hallituksen toimintaa lähteenään vasemmistoliiton johdon nimettöminä antamat arviot?

Tutkimuksen metodi ja toteuttaminen ovat siis jo lähtökohtaisesti arveluttavia. Sisäpuolisuudella ja avoimella puolueellisuudella on omat seurauksensa. Mieliapiteistä voidaan aina kiistellä, mutta valittu aineisto vilisee pienempiä ja isompia yksityiskoh-
tia, jotka eivät pidä paikkaansa millään mittarilla mitattuina. Kummallisinta on, että ainakaan kaksi viidestä haastattelusta ei omien sanojensa mukaan tiedä olleensa haastattelussa. Onkohan haastattelumateriaali jossakin dokumentoituna? Tässä yhteydessä poimimme esille vain ensimmäiset kym-

menisen (!) virhettä, joita suppeaan artikkeliin on saatu sulletuksi.

Yksittäisiä virheitä pahempaa on, ettei Lampe-
lalla näytä olevan minkäänlaista käsitystä valtateo-
reettisesti arvioimistaan organisaatioista. Hänen
mukaansa Karkun evankelinen opisto oli vuosia
sanellut Karkun kirkon käytön ja sopinut sen käy-
töstä suntion kanssa muuta seurakuntaa kuulematta.
Uskomaton väite antaa vähintäänkin kummallisen
kuvan Karkun kirkkoherrasta ja seurakuntien yh-
distymisen jälkeen Vammalan kirkkoherrasta, jotka
sallivat vallata oman kirkkonsa. Todellisuus oli kui-
tenkin toisenlainen. Kuten kaikissa kansanopistoissa
toiminnasta vastaa rehtori, jonka alaisuudessa työ-
tään tekevät toimistovirkailijat. Opisto ei ole sopinut
Karkun kirkon jumalanpalveluskäytöstä suoraan
suntion kanssa: Monivuotisena käytäntönä oli, että
rehtorin ja seurakunnan johdon keskusteluihin no-
jautuen opiston toimisto lähetti seurakunnan viras-
toon muutaman kerran vuodessa listan niistä juma-
lanpalveluksista, joita opiston vilkas ja vilkastunut
toiminta pyysi hoitaakseen. Tämä lista täsmentyi
ajan kuluessa. Seurakunnan ja opiston toimistot ovat
hoitaneet asiat asianmukaisesti ja hyvissä ajoin. Sa-
nelusta ei ole ollut suinkaan kysymys: joskus messu
ei sopinut, mutta useimmiten sopi. Opiston teologit
hoitivat aikanaan korvauksetta Karkun kirkkoa vi-
ranhaltijan pitkän sairasloman aikana eikä lama-ajan
seurakunnalla ollut mitään sitä vastaan.

Juuri tällä kohdalla Lampela on onnistunut
liittämään virheen virheeseen ja keittämään mel-
koisen sotkun. Reijo Arkkilalla ei ole mitään teke-
mistä Karkun evankelisen opiston organisaation
kanssa. Hän ei ollut tulossa toisena pääsiäispäivänä
Karkkuun vaan monivuotiseen tapaansa Tyrvään
kirkkoon, ja juhlan järjestelyistä vastasi sikäläinen
evankelinen paikallisosasto. Kuten hyvä tapa on,
Arkkila otti yhteyttä paikalliseen kirkkoherraan.
Kertomusversio on eri osapuolilta kuultuna kovin
toisistaan poikkeava, mutta Arkkila ei siis soittanut
suntiolle, ei ollut tulossa Karkkuun eikä opistolla
ollut asian kanssa mitään tekemistä. Lampelan tai
hänen lähteidensä mukaan toimimassa ovat ”he” ja
”he” tekevät kaiken väärin, ja tässä valta-analyy-
sissa siitä todisteeksi kelpaa kaikki.

Tämän lisäksi artikkeli on täynnä yksittäisiä vir-
heitä, sekä pienempiä että isompia. Karkun evanke-
linen opisto ei saanut väliaikaista ehtoollisenvietto-
lupaa Karkun kirkon remontin ajaksi 1980-luvulla,
vaan Turun tuomiokapitulilta saatu lupa on päivätty
5.9.1973, kauan ennen remonttia. Säännölliset eh-
toollisenvietot, jotka nyt kuuluvat opiston normaali-
in toimintaan, eivät alkaneet vuonna 2007. Vastoin
Lampelan väitettä opistolla ei ole järjestetty Kau-
neimpien joululaulujen tilaisuutta.

Osa artikkelin virheistä liittyy henkilöihin,
joista lähteillä tai niiden käyttäjällä näyttää olevan
kummallisen hatarat tiedot. Jari Rankinen ei ole Sa-
takunnan evankelisen nuorisotyön vaan Kemijärven
seurakunnan kasvatti. Hän ei toiminut Markus Mal-
mivaaran seurakuntaharjoittelun ohjaajana, vaan
ohjaajana oli Hannu Heikkilä. Lisäksi on enem-
mänkin huvittavaa väittää, että koko Satakunnan
evankelinen nuorisotyö aloitettiin 1980-luvulla
(siis ennen naispappeuspäätöstä) naispappeuden
vastustamiseksi. Ehkä joku lähteistä tosiaan näin
kuvitteleekin. Lampelan tietojen mukaan tämä toi-
minta sijoittuu nimenomaan Karkun evankeliselle
opistolle eikä hän tiedä, että se toimii yhtä hyvin
vaikkapa Porissa, Kokemäellä tai Raumalla ja eri
puolilla laajaa Sastamalaa.

Lampelan mukaan Arkivaatteissa-tapahtumat
ovat seurakunnan vastaus herätysliikkeiden toi-
mintaan. Todellisuudessa niitä järjestämässä on
runsaasti juuri sitä herätysliikeväkeä, joka mielel-
lään käy opiston messuissa. Samaa väkeä oli myös
Tyrvään Pyhän Olavin kirkon jälleenrakennustyös-
sä – tunnettu paanumestarihan toimii aktiivisesti
evankelisessa liikkeessä ja häntä seurasi tunnettu
toisen herätysliikkeen edustaja.

Mielipiteet ovat mielipiteitä ja joku toinen voisi
antaa vaikkapa käydyille seurakuntavaaleille aivan
erilaisen tulkinnan. Nyt ei kuitenkaan ole kyse eri-
laisista käsityksistä vaan yksiselitteisistä virheis-
tä. Allekirjoittaneilla ei ole keinoa eikä haluakaan
kaikin osin selvittää, missä määrin ne ovat peräisin
lähteistä ja missä määrin lähteiden tulkitsijalta. Läh-
dekritiikki ei kuitenkaan näytä kuuluvan Lampelan
metodiikkaan, vaan jokainen esitetty väite käy to-
siasiasta. Samalla myös valta-analyysi vääristyy.

Lehdistössä on tapana että näkökulma asetetaan näkökulmaa vastaan ja syntyy aito keskustelutilanne. Kriittinen ja akateeminen teologia pärjää ilmeisesti omilla totuuksillaan. Suomessa kirkko ja teologinen tiedekunta ovat perinteisesti hyvin lähellä toisiaan. On vaikea sanoa, kumpi kärsii tästä enemmän. Lampelan artikkelin perusteella kärsijänä on teologia: kirkollista eliittiä myötäilevä teologia näyttää tarvittaessa pystyvän hyvinkin hartaisiin suorituksiin.

Lampela tutkii Vammalan tapahtumia valtateoriasta käsin. Kuten edellä huomautimme, valtateoria on sinänsä varsin mielenkiintoinen näkökulma. Kunnolla tehtynäkin tutkimus olisi joka tapauksessa oman näkökulmansa kaventama. Kristuksen kirkkoa voi tarkastella vallan kategoriasta vain rajoitetusti. Sen olemus määrittyy muualta kuin sen jäsenistä ja heidän erilaisista valtapyrkimyksistään. Tämä ymmärretään Sastamalassa tällä hetkellä entistä paremmin. Sovinnon ja yhteistyön elementit ovat paikkakunnalla olemassa ja niitä on onneksi aktiivisesti haettu.